PARLAMENT TA' MALTA

SETTE GIUGNO

2019

Valletta
6 ta' Ġunju 2019

Programm Uffiċjali

u

Diskors mill-Onorevoli Anġlu Farrugia

Speaker tal-Kamra tad-Deputati

Parlament ta' Malta

fl-okkażjoni tat-tifkira

tas-SETTE GIUGNO

Il-Ħamis, 6 ta' Ġunju 2019

Programm Uffiċjali

6.45 pm	Marċ mill-Banda tal-Pulizija minn quddiem il-Parlament ta' Malta f'Misraħ il-Ħelsien għal Pjazza San Ġorġ.
6.53 pm	Il-Banda tal-Pulizija tieħu postha biswit il-Monument tas-Sette Giugno.
7.00 pm	L-Ispeaker tal-Kamra tad-Deputati, il-Prim Ministru u l-Kap tal-Oppożizzjoni jieħdu posthom quddiem il-Monument tas-Sette Giugno.
	Il-Banda tal-Pulizija flimkien mal-*pipe band*, taħt id-direzzjoni tas-Surmast Direttur tagħha s-Supretendent Anzjan Anthony Cassar, iddoqq *Conquest of Paradise* ta' Vangelis fuq arranġament tas-Surmast Etienne Spiteri.
7.06 pm	Introduzzjoni mill-preżentatur is-Sur Mario Xuereb.
7.11 pm	Diskors mill-Onor. Anġlu Farrugia, Speaker tal-Kamra tad-Deputati.
7.35 pm	L-Ispeaker tal-Kamra tad-Deputati jmur quddiem il-Monument tas-Sette Giugno.
7.37 pm	Tindaqq il-*Last Post*.
	Tiġi osservata minuta silenzju.
	Tindaqq ir-*Reveille*.
	L-Ispeaker iqiegħed kuruna f'riġlejn il-Monument tas-*Sette Giugno*.
	Tqegħid ta' kuruni mill-Prim Ministru segwit mill-Kap tal-Oppożizzjoni, id-Dekan tal-Korp Diplomatiku, rappreżentanti tal-partiti politiċi, korpi kostitwiti u l-familjari tal-vittmi tas-Sette Giugno.
	Jindaqq l-Innu Nazzjonali.

DISKORS FL-OKKAŻJONI TAS-SETTE GIUGNO 2019

Prim Ministru
Kap tal-Oppożizzjoni
Presidenti Emeriti
Speakers Emeriti
Onorevoli Membri
Membri Anzjani
Eċċellenzi
Mistiedna distinti

It-tifkira ta' din is-sena tas-Sette Giugno mhijiex biss l-okkażjoni annwali li matulha nieqfu ftit sabiex naħsbu f'dawk il-ġrajjiet fejn persuni tilfu ħajjithom fil-bidu tal-mixja parlamentari u demokratika ta' pajjiżna. It-tifkira tal-lum għandha sinifikat akbar għaliex qegħdin infakkru proprju l-mitt sena minn dawn il-ġrajjiet li għandhom rabta mill-qrib mal-istorja tal-Parlament ta' Malta.

Meta wieħed jitkellem dwar il-ġrajjiet li seħħew mitt sena ilu – u hawn qegħdin infakkru b'mod partikolari l-irvellijiet mill-Maltin kontra l-ħakma Ingliża li kkulminaw fis-7 ta' Ġunju 1919 – tajjeb li jmur lura fiż-żmien biex jara dak li l-poplu Malti u Għawdxi għadda minnu, u għaliex kellu jgħaddi minn dak li għadda. Wieħed juża din it-tifkira wkoll biex jieħu kont ta' fejn wasalna llum f'dik li hija demokrazija parlamentari f'pajjiżna.

Fi tmiem l-Ewwel Gwerra Dinjija pajjiżna ffaċċja problemi kbar, speċjalment fil-qasam tal-agrikoltura u fl-importazzjoni tal-qamħ, oqsma li minnhom kienet tiddependi l-produzzjoni tal-ikel għall-poplu Malti. Kif għedt drabi oħra fl-okkażjoni ta' din it-tifkira,

l-għoli fil-prezz tal-qamħ u allura nuqqas ta' ikel bażiku bħall-ħobż, kif ukoll in-nuqqas ta' prodotti oħra tar-raba', bħall-patata, wasslu biex il-Maltin ħassew li ma kellhomx triq oħra għajr li jirribellaw kontra l-ħakma Ingliża, li ma kinitx tidher li qiegħda tagħti wisq widen għad-diffikultajiet estremi li kien qiegħed jiffaċċja l-poplu.

Madankollu hemm aspett ieħor li fl-opinjoni tiegħi ma jingħatax biżżejjed importanza meta nitkellmu dwar l-irvellijiet tal-1919. Jien nara li n-nuqqas ta' ikel bażiku ma kienx l-unika problema li wasslet għal dawn l-irvellijiet. Wieħed ma jridx jinsa li apparti l-faqar li kien qed jesperjenza l-poplu Malti, kien hemm ukoll dwejjaq fost ħafna ħaddiema, speċjalment ħaddiema tal-id, li tant ikkontribwixxew biex jgħinu lill-Imperu Ingliż fl-Ewwel Gwerra Dinjija. Hawn qed nirreferi speċifikament għall-ħaddiema tat-Tarzna li ħassew li kienu qed jiġu stmati ħafna agħar minn ħaddiema oħra barranin li nġiebu Malta mill-Ingilterra u li kienu qed jagħmlu l-istess xogħol. Din id-diskriminazzjoni kienet għalhekk fattur ieħor li wassal lill-ħaddiema Maltin biex jirribellaw. Insibu referenza għal dan fir-rapport tal-June Disturbances Commission, Kummissjoni mwaqqfa biex tinvestiga dak li ġara waqt l-irvellijiet tas-Sette Giugno. Fir-rapport li din il-Kummissjoni ppreżentat lill-Gvernatur ta' dak iż-żmien, Lord Plumer, jingħad hekk:

> *"Unrest among Dockyard people.*
>
> *They complain of differences in the pay and in the advantages between the English and the Maltese workers. We have ascertained that the difference is not as between English and Maltese workmen, but between workmen sent out from England under an agreement and those locally engaged. They admit that English workmen sent out from England should*

receive extra remuneration in the shape of colonial allowance, but their grievance is that for identical work and equal hours the English workman gets much more pay, and that the English workers are kept quite separate from their Maltese fellow workmen."

Din hija xhieda ċara tas-sitwazzjoni li kienet qiegħda twassal għal dwejjaq u frustrazzjoni fost il-ħaddiema tal-id.

Ma kinux biss il-ħaddiema tal-id li kienu għaddejjin minn problemi. Kien hemm ukoll l-istudenti universitarji tal-mediċina li sabu li, minkejja li kienu lestew l-istudji tagħhom, ma setgħux jingħataw il-*warrant* minħabba anomalija li kien hemm fis-sistema tal-għoti tal-*warrants*. Din l-anomalija tissemma wkoll fl-istess rapport tal-inkjesta fejn jingħad li:

"The New Statute was enacted in 1915, but the effects could only be felt by the students who were to receive the degrees in 1919, as the New Statute was not applicable to the students who received their degree in 1916. We consider that it was a great mistake not to redress the grievance, if well founded, before the students had recourse to violence."

Fil-fatt, wara l-irvellijiet tas-Sette Giugno kien hemm ħafna studenti li tressqu l-qorti u nstabu ħatja flimkien ma' diversi oħrajn, kif se ngħid aktar 'il quddiem.

Barra minn hekk, dak iż-żmien fis-servizz ċivili kien hemm skuntentizza kbira minħabba anomaliji u inġustizzji, inkluż salarji baxxi ħafna u differenza fit-trattament bejn kategorija u oħra ta' impjegati. Tant hu hekk li l-istess rapport jgħid li:

> *"Another cause of discontent was that a remuneration was allowed under some name or other to a high official, while the question of Bonuses with regard to the inferior employees had not yet been considered. One of the witnesses complained that while one pound a day was given to that officer, 3/4d (three quarters of a penny) was given to the low paid employees."*

Ir-rapport ikompli:

> *"It must be added that people have complained that the salaries of Heads of Departments were increased before the question of increasing the pay of the minor employees had been solved."*

Dan qed ngħidu biex nuri kif apparti n-nuqqas ta' ikel bażiku, il-poplu kien għaddej minn tbatijiet oħra. Hawn nixtieq inżid illi r-rapport ta' inkjesta juri li l-Ingliżi saħansitra ppruvaw jitfgħu t-tort tal-irvellijiet fuq artikli li kienu jidhru fuq il-midja ta' dak iż-żmien. Tant hu hekk li r-rapport jipprova jitfa' l-ħtija fuq waħda mill-pubblikazzjonijiet ta' dak iż-żmien, *La Voce del Popolo*, li kienet l-organu uffiċjali tal-*Comitato Patriottico*, u li kienet tissimpatizza ħafna ma' Enrico Mizzi. Fil-fatt ir-rapport jgħid illi:

> *"On the 3rd of February 1919 Political censorship of the press in Malta was abolished, and the Comitato Patriottico having fallen under the influence of Dr Enrico Mizzi, the official organ of that Committee – La Voce del Popolo became an instrument of sedition in the hands of Dr E. Mizzi and of the few persons who share his ideas."*

Dwar dan, ir-rapport tal-June Disturbances Commission jirreferi wkoll għal artikli ppubblikati f'dak il-perjodu, u nikkowta: *"praising Italian Rule to the prejudice of British Rule."*

Jidher ċar li dan ir-rapport tal-Kummissjoni mwaqqfa biex tinvestiga l-effetti li ħallew l-inċidenti tas-Sette Giugno, tant kien manipulat u, nazzarda ngħid, diżonest, li saħansitra fil-konklużjoni tiegħu wieħed isib li l-erba' suldati tal-Forzi Ingliżi li sparaw u qatlu wħud mill-Maltin fl-irvellijiet li qegħdin infakkru llum, ma kinux obbligati jwieġbu għall-azzjonijiet tagħhom, minkejja li ma kellhomx ordni biex jisparaw. Għall-preċiżjoni se nikkwota mir-rapport:

> *"I do not think that either he or the four private soldiers who fired without order can be justly punished for their action on the occasion and I do not think it is in the public interest that they should be brought before a Court Martial."*

Meta qrajt dan bilkemm ridt nemmen li effettivament wieħed jista' jasal għal konklużjoni bħal dik.

Filwaqt li r-rapport li kien sar taħt id-direzzjoni tal-Gvernatur ta' dak iż-żmien, Herbert Plumer, għamilha ċara li ma kellhomx jittieħdu passi kontra uffiċjali Ingliżi, l-istess ma jistax jingħad fil-konfront tal-Maltin, inkluż dawk li sempliċement kienu fil-post waqt l-irvellijiet. Tajjeb ngħid li aktar minn 115-il persuna Maltija nstabu ħatja; fosthom kien hemm min saħansitra ntbagħat il-ħabs, bħal Salvatore Bartolo, bl-akkuża ta' *"Being present at a sedition; did not do his utmost to prevent it"* u *"Attempting to induce members of HM's forces to act in a manner which he knew to be in contravention of the orders of the Army"*. Wara ġuri, *court martial*, taħt id-direzzjoni

tal-Gvernatur ta' dak iż-żmien, fit-13 ta' Settembru, Salvatore Bartolo ntbagħat 20 sena ħabs.

Każ ieħor huwa ta' Giovanni Miller, li l-akkuża kontrih ukoll kienet "*Attempted to induce members of HM's forces to act in a manner which he knew to be in contravention of the orders of the Army*". Huwa ntbagħat 15-il sena ħabs. Malti ieħor, Francesco Debattista, intbagħat seba' snin ħabs ukoll sempliċement għax kien preżenti waqt ir-rewwixta; l-akkuża kienet tgħid "*Been present in a sedition; did not do his utmost to prevent it*". Jiġifieri l-Ingliżi ppretendew li l-pajżana li kienu preżenti kellhom jieħdu azzjoni kontra min kien qed jagħmel xi forma ta' protesta jew dimostrazzjoni. Għal dan in-nuqqas ta' azzjoni kien hemm ukoll min mar sentejn ħabs, bħal Giovanni Busuttil u Carmelo Mallia, kien hemm min mar ħames snin ħabs, bħal Giorgio Ciantar; il-lista ma tispiċċa qatt. Kien hemm ukoll Margerita Frendo, li kienet preżenti hemmhekk ma' binha u li ntbagħtet ħamest ijiem ħabs sempliċement talli fil-basket tagħha kellha xi pakketti ta' ross li ma spjegatx eżatt kif ġew għandha. Kien hemm oħrajn li weħlu ftit ġranet ħabs u oħrajn li weħlu multa.

Dan kollu juri wħud mit-tbatijiet li kellu jsofri l-poplu Malti li wassluh biex jaġixxi u jibgħat il-messaġġ ċar li ried id-dritt li għall-inqas l-affarijiet interni tal-pajjiż imexxihom hu. Illum, għeluq il-mitt sena mis-Sette Giugno, huwa opportun li nfakkru dawk l-irvellijiet u r-raġunijiet li wasslu għalihom sabiex dawn ma jintesewx. Jeħtieġ inżommu quddiem għajnejna li kienu proprju l-imwiet ta' dawn l-erba' Maltin u s-sofferenzi tad-diversi midruba kif ukoll ta' dawk li ntbagħtu l-ħabs, li wasslu biex l-antenati tagħna jkunu jistgħu jakkwistaw id-dritt li tal-inqas jiddeċiedu huma dwar l-affarijiet interni ta' pajjiżhom. Dan kollu għandna nibqgħu nfakkruh sabiex aħna, li fortunatment ma għexniex dawk iż-żmenijiet diffiċli, nagħrfu

illi d-drittijiet li ngawdu minnhom illum ma kinux ikunu possibbli mingħajr it-tbatija ta' dawk li ġew qabilna, u għalhekk huma drittijiet li għandhom jibqgħu jiġu mħarsa bid-dehen u r-rispett mistħoqq.

Għalhekk fl-okkażjoni tal-lum ma nistgħux nonqsu milli nfakkru u niċċelebraw il-kisbiet li għamlet l-Istituzzjoni tagħna, il-Parlament ta' Malta, li nibet proprju fl-avvenimenti tas-7 ta' Ġunju 1919 u li sentejn oħra ser inkunu qed niċċelebraw il-mitt sena mit-twaqqif tiegħu. Mingħajr ma ninftiehem li qed ngħid li xogħolna huwa lest u li ma baqax fejn navvanzaw, meta nħares lura lejn l-istorja tal-aħħar kważi mitt sena ma nistax, bħala Speaker tal-Kamra tad-Deputati, ma nirrimarkax fuq l-avvanzi li saru u kemm dan il-Parlament evolva, mhux biss fil-faċilitajiet li huwa mgħammar bihom, iżda wkoll fil-qafas leġiżlattiv li jopera fih.

Mill-esperjenza tiegħi fid-diversi laqgħat interparlamentari tal-Commonwealth li nieħu sehem fihom, inkluż bħala President tal-Fergħat iż-Żgħar tal-Commonwealth, nista' ngħid li l-Parlament Malti f'diversi okkażjonijiet iservi ta' eżempju għal parlamenti oħra fl-istess Commonwealth. Dan għaliex il-Parlament Malti jgawdi stima għolja ħafna meta mqabbel ma' dawk ta' pajjiżi oħra, u dan qed ngħidu b'responsabilità. Nemmen li din l-istima ntlaħqet prinċipalment minħabba l-kontribut tal-Parlament Malti fl-Assoċjazzjoni Parlamentari tal-Commonwealth, pereżempju fil-kontribut li ngħata fil-pubblikazzjoni tal-istess Assoċjazzjoni dwar *benchmarking* u *good governance* f'demokrazija parlamentari. Dan qed ngħidu l-ewwel u qabel kollox b'rispett lejn ix-xogħol li twettaq mill-Parlament Malti matul is-sena li għaddiet.

Irrid ngħid li mill-aħħar diskors tiegħi fl-okkażjoni tas-Sette Giugno, il-Parlament Malti kellu waħda mill-aqwa rati ta' *clearance*

fix-xogħol tiegħu meta kkumparat ma' parlamenti nazzjonali oħra għaliex f'dan il-perjodu l-Parlament Malti rnexxielu jgħaddi kważi 40 liġi.

Jien wieħed li nemmen ħafna mhux biss fl-iskrutinju, imma anke fit-trasparenza immedjata. Żvilupp pjuttost reċenti li nemmen li għandu jikkontribwixxi sabiex tiżdied il-kontabilità tal-Membri Parlamentari hija l-ħatra ta' Kummissarju għall-Istandards fil-Ħajja Pubblika bis-setgħa li jinvestiga ksur ta' dmirijiet statutorji jew etiċi ta' persuni fil-ħajja pubblika, kif ukoll it-twaqqif tal-Kumitat Parlamentari dwar Standards fil-Ħajja Pubblika. Proprju sena ilu kont irrimarkajt dwar il-bżonn li l-liġi relevanti li kienet mgħoddija mill-Parlament f'Marzu 2017 tidħol fis-seħħ u tibda titħaddem. B'sodisfazzjon ngħid li fit-30 ta' Ottubru 2018 l-Att dwar l-Istandards fil-Ħajja Pubblika daħal fis-seħħ, u proprju fis-seduta ta' dakinhar, b'vot unanimu, inħatar Dr George Hyzler bħala l-ewwel Kummissarju għall-Istandards fil-Ħajja Pubblika bis-saħħa tal-artikolu 4 ta' dan l-Att. Barra minn hekk, ftit ġimgħat wara, proprju fit-12 ta' Diċembru 2018, inħatar ukoll il-Kumitat Permanenti għall-Istandards fil-Ħajja Pubblika, li huwa ppresedut minni bħala Speaker tal-Kamra, u huwa magħmul minn erba' Membri, tnejn minn kull naħa tal-Kamra. Kemm il-Kummissarju kif ukoll il-Kumitat bdew il-ħidma tagħhom b'mod immedjat, ħidma importanti biex il-fiduċja tal-poplu Malti fl-istituzzjoni parlamentari tibqa' tikber. Nemmen li din il-fiduċja hija neċessarja sabiex il-poplu ma jaqax fit-tentazzjoni li jagħmel għażliet favur politika populista, kif qed naraw iseħħ f'diversi pajjiżi Ewropej, għaliex il-fatti juru li din it-tip ta' politika hija nieqsa minn soluzzjonijiet prattiċi u sostenibilità.

Fid-diskors tas-sena l-oħra kont aċċennajt għall-iżvilupp li hemm ippjanat fis-sotterran tal-binja tal-Parlament. Il-mira tagħna hija li

jkollna kamra addizzjonali fejn jiltaqgħu l-kumitati, kif ukoll il-librerija u l-arkivju tal-Parlament, li jkunu organizzati b'tali mod li l-pubbliku jkollu aċċess aktar faċli għalihom. Fis-sena li għaddiet l-applikazzjoni tal-iżvilupp ġiet approvata u x-xogħol beda, u miexi b'pass tajjeb. Nittama li l-proġett ikun lest sas-sena d-dieħla u b'hekk naslu li jkollna żona *state of the art*, attrezzata bit-teknoloġija moderna neċessarja ħalli r-rekords tal-Parlament isiru aktar aċċessibbli, mhux biss għall-Membri Parlamentari, iżda wkoll għar-riċerkaturi tal-istorja, l-istudenti u għall-pubbliku in ġenerali.

Kif diġà aċċennajt f'okkażjonijiet preċedenti, minkejja li l-Parlament għamel passi kbar 'il quddiem, fadal diversi miżuri li jistgħu jiġu kkunsidrati sabiex il-qafas leġiżlattiv li jopera fih il-Parlament jibqa' dejjem jissaħħaħ. Kif semmejt fi snin preċedenti, inħoss li wasal iż-żmien li nindirizzaw il-kwestjoni tal-privileġġ parlamentari li għandu kull Membru meta jitkellem f'din l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż. Hawn qed nirreferi speċifikament għall-fatt li ċittadin li jħossu inġurjat b'xi diskors ta' Membru fil-Parlament, ma għandux mod kif iwieġeb fil-Parlament għal dak li ntqal fuqu. Nemmen li t-triq 'il quddiem hi li jitkompla l-eżerċizzju li kien inbeda bejn iż-żewġ naħat tal-Kamra – Gvern u Oppożizzjoni – li ndaħħlu regolamenti li jħarsu d-dinjità li normalment nosservaw fid-dibattiti parlamentari, u allura fil-mod kif Membru jindirizza lill-Kamra.

Fid-diskors tiegħi proprju s-sena l-oħra kont tkellimt dwar il-bżonn li jidħol id-dritt tat-tweġiba taċ-ċittadin għal dak li jingħad dwaru fil-Kamra tad-Deputati. Dakinhar irreferejt ukoll għal dak li kont għedt lura fl-2015 għaliex nemmen bis-sħiħ f'dan il-bżonn, u nikkwota:

"Hemm ħafna x'wieħed jagħmel biex dejjem itejjeb il-livell ta' trasparenza u l-kontabilità ta' kull wieħed u waħda minna lejn il-poplu li nirrappreżentaw. Pereżempju, naħseb li wasal iż-żmien li nindirizzaw il-kwestjoni ta' meta ċittadin iħossu aggravat b'dak li jintqal fil-konfront tiegħu fil-Parlament, u f'dan ir-rigward ngħid li wasal iż-żmien li jkun hemm mekkaniżmu li jagħti d-dritt għar-rimedju lill-istess ċittadin. Ovvjament dan irid isir mingħajr ma nnaqqsu d-dritt u l-privileġġ li jgawdi Membru Parlamentari tal-Kamra, għaliex dan il-privileġġ qiegħed hemm biex il-Membru Parlamentari jkun jista' jitkellem mingħajr biża'."

Għadni tal-fehma illi dan ikun żvilupp importanti fil-kontabilità tal-Membri Parlamentari f'dak li hu l-aġir tagħhom fil-Parlament.

Wara d-diskors tiegħi tas-sena l-oħra, avviċinawni diversi ċittadini li ħassewhom inġurjati bid-diskorsi li jkunu għamlu dwarhom uħud mill-Membri fil-Parlament. Fl-assenza ta' mekkaniżmi li jipprovdu għal dawn is-sitwazzjonijiet, jien ma stajt noffri l-ebda rimedju lil dawn iċ-ċittadini. Sakemm il-Parlament jimxi lejn dan it-tip ta' mekkaniżmu tad-dritt tat-tweġiba, nemmen li wasal iż-żmien li nikkonsidra li npoġġi fuq il-Mejda tal-Kamra kull ilment li ċ-ċittadin jibgħatli bil-miktub għaliex ikun qed iħossu inġurjat b'dak li jkun intqal dwaru fil-Kamra. Hekk kif qegħdin nikkomemoraw iċ-ċentinarju mill-irvellijiet tas-Sette Giugno, m'għandniex għalfejn nistennew aktar sabiex b'xi mod indaħħlu mekkaniżmu intiż sabiex min jabbuża mill-privileġġ parlamentari, jirrispondi għal għemilu.

Il-Membru Parlamentari jirrappreżenta lill-elettorat, u jkun min ikun, u jkun fuq liema naħa tal-Kamra jkun, dejjem għandu jerfa' r-responsabbiltà ta' dak li jgħid; fi kliemu huwa għandu dejjem ikun

onest u jfittex l-aħjar interess tal-pajjiż. Għalhekk intenni illi l-Ordnijiet Permanenti tal-Kamra għandhom jiġu riveduti kemm jista' jkun malajr sabiex jiddaħħal dan ir-rimedju li nħoss li għandu jkollu kull ċittadin f'pajjiżna.

Żgur li fost dak li l-Parlament fadallu jikseb, hemm il-kwestjoni tar-rappreżentanza akbar tan-nisa, kwestjoni li ilha tissemma snin twal u li, fl-opinjoni tiegħi, bħala pajjiż inqasna milli nindirizzaw b'mod adegwat. Kif nafu, minn 67 Membru elett fil-Leġiżlatura preżenti, hemm biss għaxar nisa, jew 15%. Aktar kmieni din is-sena l-Gvern, *tramite* s-Segretarjat Parlamentari għar-Riformi, Ċittadinanza u Simplifikazzjoni tal-Proċessi Amministrattivi, nieda konsultazzjoni pubblika dwar riforma fil-bilanċ fir-rappreżentanza tal-ġeneru fil-Parlament, liema konsultazzjoni tagħlaq fit-8 ta' Ġunju. Dan ifisser li f'dan l-istadju kulħadd għandu l-opportunità li jressaq proposti dwar din ir-riforma. Irrispettivament minn liema metodu jintgħażel, li żgur huwa importanti huwa li r-riforma ssir malajr u b'responsabilità, biex fl-iqsar żmien possibbli jkollna mekkaniżmu li jindirizza din id-diskrepanza li hawn min jargumenta li tammonta għal defiċit demokratiku. Nemmen li b'hekk tkun qed tissaħħaħ id-demokrazija parlamentari rappreżentattiva.

In-nuqqas ta' rappreżentanza tan-nisa fil-Parlament huwa fenomenu li ilna narawh minkejja l-fatt li l-mara ilha li ġiet mogħtija l-vot kif ukoll id-dritt li tikkandida ruħa għall-Parlament sa mill-1947. Dan in-nuqqas joħroġ aktar fid-deher meta niġu mqabbla ma' pajjiżi oħra mhux biss fl-Ewropa imma anke fil-Commonwealth. Biżżejjed insemmi li ftit tal-ġranet ilu meta l-Parlament Malti laqa' liċ-Chairperson tal-Assoċjazzjoni Parlamentari tal-Commonwealth, li hija wkoll id-Deputy Speaker tal-Parlament tal-Kamerun, Emilia Monjowa Lifaka, waqt id-diskussjonijiet li kellna magħha ħareġ li

fil-Parlament tal-Kamerun 31% tal-Membri huma nisa. Insemmi wkoll rapport riċenti ppubblikat mill-Unjoni Inter-Parlamentari bl-isem "*Women in parliament in 2018*" li juri li din il-medja fl-Ewropa tammonta għal 28.5%. Għaldaqstant naħseb li wasal iż-żmien li lkoll flimkien, b'responsabilità, nindirizzaw din il-problema billi naraw li jiddaħħlu l-miżuri kollha meħtieġa sabiex aktar nisa jitħajru jikkandidaw ruħhom sabiex jirrappreżentaw liċ-ċittadini fil-Parlament Malti. Hawnhekk nixtieq nirringrazzja kemm lill-grupp tal-Gvern kif ukoll lill-grupp tal-Oppożizzjoni, għall-fatt li b'koperazzjoni bejniethom il-Parlament issa qed jiltaqa' f'ħinijiet li huma aktar favorevoli għall-*work-life balance* tal-Membri Parlamentari u ta' dawk il-persuni kollha li b'xi mod jassistuhom fil-qadi ta' dmirijiethom. Bis-saħħa t'hekk nistgħu nqattgħu aktar ħin mal-familji tagħna.

Nemmen li rridu nibqgħu naħdmu biex jittieħdu aktar inizjattivi sabiex id-demokrazija f'pajjiżna tibqa' mhux biss ħajja u relevanti għaż-żmenijiet tal-lum, imma wkoll rappreżentattiva b'mod aktar wiesa', b'mod li l-poplu Malti verament iħossu rappreżentat b'mod xieraq fil-Parlament, b'Membri Parlamentari eletti li jaħdmu fl-aħjar interess tiegħu.

F'għeluq il-mitt sena mill-istorja tas-Sette Giugno, inħossni kburi bil-passi kbar li l-Parlament Malti għamel, u qed ikompli jagħmel, biex jagħti liċ-ċittadin leħen aktar qawwi u rwol aktar parteċipattiv f'din l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż. Inħoss li dan huwa essenzjali sabiex din l-Istituzzjoni tkun tassew tirrappreżenta u tindirizza l-aspirazzjonijiet tal-poplu Malti kollu.

Nirringrazzjakom.